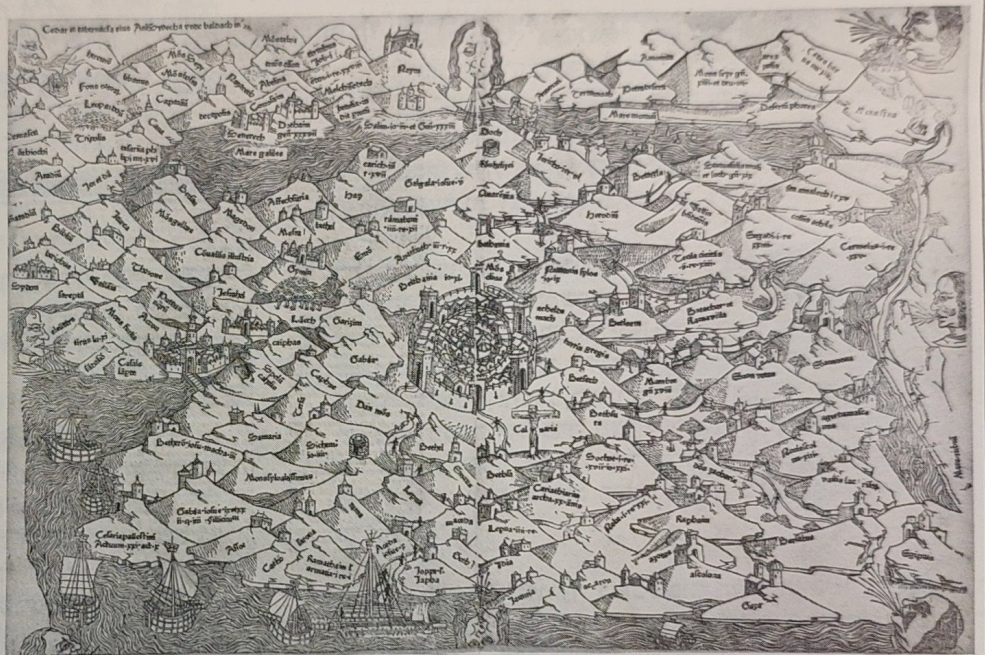

אוסף הכרטוגרפיה העתיקה על-שם ערן לאור

פרופ' נפתלי קדמון

מפת ארץ ישראל מהדורת ליבק
1475, המפה המודפסת
הראשונה.
כיוון המפה למזרח: ירושלים
במרכז, צידון ודמשק בצפון וים
המלח בדרום

בין האוספים המיוחדים והמעניינים שהתברך בהם בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי נודע מקום של כבוד לאוסף הכרטוגרפי על-שם ערן לאור. אין זה אוסף של מפות בלבד, אף לא של ספרים, כצפוי בבית הספרים, אלא אוסף משולב של מפות וספרות. יש בו אלפי מפות עתיקות וגם חדשות שעיקרן של ארץ ישראל אבל גם של העולם וכן אטלסים עתיקים וייחודיים לצד אטלסים חדשים וחרישיים. כמו כן נמצא כאן אוסף גדול ונדיר של ספרות ארץ ישראל, ספרי מסעות והיסטוריה. בין ספרי האוסף יש ספרי תנ"ך שבתוכם מפות של ארץ ישראל וירושלים ומפות של העולם הקדום.

תהילתו של האוסף כדרכם של אוספים רבים, הייתה צנועה – כמה מאות מפות, אטלסים יחידים וספרים מעטים. חלה בו תפנית חשובה בכמות ובאיכות ב-1975, משנתם לבית הספרים אוסף פרטי ומיוחד. את האוסף תרם ערן לאור שהלך לעולמו בשיבה טובה בקיץ תש"ן. לאור, שהאוסף והאולם שבו הוא שמור קרויים על שמו, היה הומניסט בעל תחומי עניין מגוונים, הוגה דעות, סופר ומשורר שהיבוריו יוחדו לנושאים אתיים, היסטוריים ולאומיים. ואולם אהבתו העיקרית הייתה נתונה לאיסופן של מפות גאוגרפיות עתיקות. עניינו במפות התעורר בשנת 1946/47 בעת שהייתו בשליחותו בפרס; את המפות העתיקות הראשונות גילה ורכש בפרס בחנויות קטנות ב"גדה השמאלית". כעבור זמן העתיק את עיקר פעילותו בתחום הכרטופיליה ללונדון, ובה אף קשר קשרים אמיצים עם אספני מפות וחוקרים נודעים, שעמם נשאר ביחסי ידידות עד סוף ימיו. בשנת 1953 הוא הוזמן להציג את מפותיו במוזיאון המטרופוליטני לאומנות בניו יורק. האוסף גדל והתרחב, ומשיצא ערן לאור לגמלאות והשתקע סופית בירושלים החליט, בשנת 1975, לתרום את האוסף לבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי. בתרומה זו נקשר תנאי: קיטלוגן המקצועי-מדעי של המפות. במשימה זו השתתף גם לאור עצמו וסייעה בידו גב' שושנה קליין, היום אוצרת האוסף. הקטלוג ראה אור בצורה מהודרת בשנת 1986.

האוסף היקר מורכב בעיקרו ממפות ארץ-ישראל ובהן מפות רבות של ירושלים. באוסף המפה המודפסת הראשונה (Lubeck, 1475) ומפה של ארץ ישראל מאת ג'ון ספיר, שהודפסה בשנת 1595 על ארבעה גיליונות והיא עותק יחיד בעולם. בין הספרים הרבים גם ספרו של ברנהארד מבריידינבאך (Peregrination in Terram Sanctam, 1486), הוצאות אחדות של הגאוגרפיה והקוסמוגרפיה מאת קלאודיוס פטולמיוס מן המאה ה-15 ואף הסקר של הקרן הבריטית לחקירת ארץ-ישראל. □